

Restgroep

L. Polman*

Op de dag dat Obama als president werd ingezegend, zaten er 242 mannen vast in het Amerikaanse militaire detentiecentrum Guantánamo op Cuba. Sindsdien werden er elf vrijgelaten of overgeplaatst, eentje pleegde zelfmoord en één, een Tanzaniaan, werd naar New York overgevoerd om terecht te staan op verdenking van betrokkenheid bij aanvallen op Amerikaanse ambassades in Afrika, ongeveer tien jaar geleden. President Obama heeft beloofd Guantánamo te zullen sluiten, maar dan moet het detentiecentrum natuurlijk wel eerst leeg. Hij gaat zijn streefdatum, januari 2010, niet halen. Een Pentagon-commissie bekijkt momenteel alle gevallen die nog vastzitten. Het ziet ernaar uit dat slechts iets meer dan de helft zal kunnen worden vervolgd of vrijgelaten. De rest zijn probleemgevallen. Ze zijn 'te gevaarlijk' om vrij te laten maar hen berechten kan ook niet, onder meer omdat het bewijsmateriaal tegen hen voor rechters onaanvaardbaar is. Het werd door marteling verkregen.

Naast de financiële crisis, zijn door marteling 'onbruikbaar' gemaakte gevangenen een erfenis van Bush. De regering-Bush besloot in de lente van 2002 dat leden van al-Qaida in Amerikaanse militaire detentie voortaan geen aanspraak meer konden maken op bescherming door de Conventies van Genève, zoals ieder ander mens. Al-Qaida had New York aangevallen en Amerikanen onthoofd. Voor een vijand zo vuig en eerloos, achtte de regering-Bush 'Genève' te goed. De Conventies gelden als de pijler onder beschaafde oorlogvoering. Wat er kan gebeuren als je militairen in oorlog ontslaat van de plicht om vijandelijke gevangenen humaan te behandelen, zag de wereld in april 2004 op onthutsende wijze gedemonstreerd op de beroemd geworden foto's van mishandelingen in het Amerikaanse detentiecentrum Abu Ghraib in Irak: gevangenen lagen naakt op elkaar gestapeld. Eentje was gefotografeerd met een puntmuts op zijn hoofd en elektriciteitsdraden aan zijn vingers en geslachtsdeel. De beelden uit Irak werden de iconen, maar gemarteld en vernederd werd er in Amerikaanse detentiecentra aan alle fronten van de *War on Terror*.

Het besluit om 'Genève' voor al-Qaida op te schorten was de regering-Bush ingegeven door problemen bij het verzamelen van militaire inlichtingen. Al-Qaida heeft geen militaire installaties waar het Pentagon met een satelliet foto's van kan maken. Informatie over geplande terreuraanslagen bevindt zich in de hoofden van al-Qaidaleden. In Amerikaanse militaire verhoorcentra moest die informatie uit die koppen geperst en geslagen worden en de Conventies van Genève zouden de ondervragers bij de 'inlichtingenproductie' in de weg staan. Zwaargewonde en doodgeslagen gevangenen waren de gevolgen. Niemand weet precies hoeveel slachtoffers er zijn gevallen in de Amerikaanse verhoorcentra, maar het onderzoek ernaar duurt voort.

Het besluit van de regering-Bush dat één bepaalde groep mensen mocht worden uitgesloten van het recht om niet gemarteld te worden, achtervolgt niet alleen de 'onbruikbare' gevangenen in Guantánamo. Ook hun beulen, de Amerikaanse militaire beroepsgroep, schreef er geschiedenis mee. Die verloor door de *operating procedures* in de Amerikaanse detentiecentra zijn eer. En voor niets ook nog, want zelfs als ze in rechtszalen gebruikt mochten worden, dan nog zijn inlichtingen verkregen door marteling per definitie onbetrouwbaar, dat weet iedereen.

Het meest beklijft misschien nog wel het duidelijke plezier waarmee de militairen die in de detentiecentra werkten het besluit van Bush uitvoerden. De lachende gezichten en opgestoken duimen waarmee Amerikaanse militairen zich naast hun mishandelde slachtoffers hebben laten fotograferen maken voor eeuwig deel uit van de geschiedschrijving van de War on Terror. Net als het verhaal van de Amerikaanse militaire juristen die de regering bijstonden in het bedenken van zo wreed mogelijke verhoortechnieken. Een vrouwelijke juriste die bij de brainstormsessies aanzat, verklaarde tegenover een onderzoekscommissie dat speciaal jongere juristen opgetogen waren als ze mee mochten denken. De vrouw had tijdens de vergaderingen in diverse pantalons erecties zien ontstaan. Ook dat detail blijft voor altijd bewaard. ■